

**UZLUK ARŞİVİNDEKİ MEKTUPLAR VE NOTLAR IŞIĞINDA
FERİDUN NÂFİZ UZLUK'UN TAHSİL HAYATI VE GENÇLİK YILLARI**

**FERIDUN NAFIZ UZLUK'S EDUCATIONAL BACKGROUND AND
EARLY LIFE IN THE LIGHT OF LETTERS AND NOTES IN THE UZLUK
ARCHIVE**

Yakup ŞAFAK*

Öz

Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk (1902-1974) ülkemizde tıp tarihinin önde gelen simalarından biridir. Aynı zamanda Türk kültürü, tarihi, sanatı ile Mevlâna ve Mevlevîlik konularında pek çok kitap ve makale yazmış; ağabeyi Yüksek Mimar Şahabeddin Uzluk'la birlikte bu alanlarda çeşitli sosyal ve kültürel etkinlikler gerçekleştirmiş; önemli teşebbüslerde bulunmuştur.

Bu çalışmamızda onun henüz ayrıntılarıyla yazılmamış olan tahsil hayatı ve gençlik yılları üzerinde durulacaktır. Yararlandığımız ana kaynaklar, Uzluk kardeşlerin Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi Uzluk Arşivi'nde bulunan matbû veya gayr-ı matbû yazıları, eserleri ve mektupları olacaktır.

Anahtar Kelimeler

Feridun Nâfiz Uzluk, Şahabeddin Uzluk, Uzluk Arşivi, Mevlevîlik, Türk Kültürü

Abstract

Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk (1902-1974) was one of the important people in the history of medicine in our country. He also wrote several books and articles on Turkish culture, history, art and Mawlânâ and Mawlawiyah; he conducted various social and cultural activities in these fields with his brother certificated engineer Şahabeddin Uzluk and made important attempts.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Kırıkkale/Türkiye, yakupsafak@hotmail.com.

In this study, his educational background and early life, which have not been written in detail yet, will be analyzed. Our main sources are their printed or non printed writings, studies and letters which are kept in the Uzluk Archive in Selcuk University, Seljuk Researches Centre.

•

Keywords

Nâfiz Uzluk, Şahabeddin Uzluk, Uzluk Archive, Mawlawiyah, Turkish Culture

Ülkemizin ve Konya'nın önemli ilim ve fikir adamlarından tıp tarihçisi ve Mevlevîlik müntesibi Feridun Nâfiz Uzluk, bilindiği üzere Subay Ahmed Hamdi Bey'le Mevlâna soyundan Ali Çelebi'nin kızı Ayşe Sıdika Hanım'ın iki çocuğundan biridir. Kendisi 1902, ağabeyi Şahabeddin Uzluk 1900 yılında dünyaya gelmişlerdir.¹

Ahmed Hamdi Bey, görevli olarak bulunduğu Konya Ereğlisi'nden Beyşehir taburu ile Yemen'e görevli olarak gitmiş ve 1905 yılında 28 yaşında iken burada şehit düşmüştür. Sıdika Hanım, çocuklarıyla Konya'ya dönmüş; bir daha evlenmeyerek eşinden kalan miras ile çocuklarını yetiştirmeye koyulmuştur.² Bir süre kirada oturan aile, daha sonra Şems Mahallesi'nde satın aldıkları evde ikamet etmişlerdir.

Küçük yaştan itibaren annelerinin himâyesinde yetişen ve daha sonra mümkün olduğu ölçüde, onu yalnız bırakmayan³ Uzluk kardeşler, ilk ve orta tahsillerini Konya'da başarıyla tamamlamışlardır. Onlar, aynı zamanda buradaki Mevlevî muhitinin manevî atmosferinde yetişmiş; soyca mensubu buldukları yolun âdap ve erkânını öğrenmişler; bu yıllarda Abdülhalim Çelebi, Veled Çelebi ve Âmil Çelebi'nin postnişinliklerini idrâk etmişlerdir.⁴

Anlaşılan o ki gerek küçük yaşta babadan mahrum kalmaları, gerekse çocukluk ve gençlik çağlarında Balkan ve Birinci Dünya Savaşları ortamını yaşamış olmaları, Uzluk kardeşleri küçük yaşta sorumluluk duygusuna itmiştir. Zaten ülkede milliyetçilik duygusunun yoğun olarak yaşandığı bu yıllarda, Konya'da ciddi bir fikrî ve kültürel atmosfer bulunuyordu. Onların aynı zamanda arkadaşları arasında iftihar edecekleri vasıtalar da vardı. Öncelikle bütün toplumun saygı duyduğu Hz. Mevlâna'nın torunuydular. İkinci olarak babaları

¹ Uzluk Ailesi ve Arşivi hakkında bkz. *X. Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler II*, Konya, 2003.

² Sultan Veled, *Divân-ı Sultan Veled*, Ankara, 1941, s.91 (F.Nafiz Uzluk'un Giriş yazısı).

³ Anneleri hakkında bkz. Süheyl Ünver, "Selçuklulardan Kalan Bir Nine", *İstanbul Gazetesi*, 17.2.1974.

⁴ Mevlâna Dergâhı son postnişinlerinin çelebilik makamında görev yaptıkları tarihler şöyledir: 30.9.1907: Abdülhalim Çelebi'nin tayini; 26.6.1910: Abdülhalim Çelebi'nin azli; 15.7.1910: Veled Çelebi'nin tayini; 2.6.1919: Veled Çelebi'nin azli ve Abdülhalim Çelebi'nin ikinci kez tayini; 17.10.1920: Abdülhalim Çelebi'nin soruşturma için görevinden alınıp yerine Âmil Çelebi'nin atanması; 6.6.1921: Abdülhalim Çelebi'nin görevine iade edilip Âmil Çelebi'nin Kastamonu şeyhliğine dönmesi; 2.9.1925: Tekkelerin kararname ile kapatılması; 12.11.1925: Abdülhalim Çelebi'nin vefatı; 30.11.1925: Tekkelerin kanun ile kapatılması.Bkz. Veled Çelebi İzbudak, *Tekke'den Meclis'e Sıradışı Bir Çelebi'nin Anıları*, nşr.Yakup Şafak-Yusuf Öz, İstanbul, 2009, s.118; Yakup Şafak, "Mehmed Âmil Çelebi", *Konya Ansiklopedisi*, C.VI, s.275, Konya, 2014.

din ve vatan uğruna canını feda etmişti. Üçüncüsü hayat boyu en büyük hâmleri olan Celâlettin (İmer) Bey, ülke savunmasında gösterdiği yararlılıklar sebebiyle altın madalya almış ve “vatanperver” lakabını kazanmış bir kahramandı.⁵

Uzlu kardeşlerin, yüksek öğrenim için Konya’dan ayrıldıkları tarihten sonraki tahsil hayatıyla ilgili ayrıntılar derli toplu olarak yazılmadığından, onların tahsil hayatı ve gençlik yıllarını aydınlatmak için kendilerinin ifadelerine baş vuracağız. Yararlandığımız başlıca kaynaklar, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi’ne bağlı Uzlu Arşivi’nde bulunan Uzlu kardeşlerin matbû veya gayr-ı matbû yazıları, eserleri ve mektupları olacaktır.⁶

1.F.Nâfiz Uzlu, Abdülhalim Çelebi’nin torunu Celâleddin Çelebi’ye (öl.1996) yazdığı 22.2.1973 tarihli mektupta, yüksek tahsil için Konya’dan ayrılış hikâyesini ve sonrasını şöyle anlatmaktadır:

“Abdülhalîm-i sâni 1337/1919’de makâm-ı ceddine, ramazân-ı mağfiret-nişanda gelmiş idi. Kadir Gecesi âyiniyle, (amcanız) Abdülvâhid’in mübtedî mukâbelesi de icrâ edilmişti. Teyzemin zevci olan Şems Türbedârı Hacı Rıza Dede, semâzenbaşılık vazifesini ifa eylediği gibi, biz iki kardeş dahi semâ-safâya tennûre-bend olarak iştirak etmiştik.

Mukâbeleden sonra makâm-ı kutbiyyet sâhibi Hazret-i Çelebi-yi kerrûbiyânın nâil-i iltifâtı olmuş idik. Yüksek tahsilimizi İstanbul’da, nerede ikâmetle yapacağımız istifsar buyurulduğunda, “İcadiye Ermeni Mahallesi’nde, bizleri omuzunda büyüten Gazar Agayı (?) isimli emektar bir zâtın akrabasının evinde istikrâ edeceğimiz bir mahalde kalacağımızı” arzettiğimizde, kulzüm-i semâhatları cûşa gelip “Mevlevîhânelerimiz varken bir yerde kalmaya lüzum yoktur” diyerek fakir için Üsküdar Mevlevîhânesi’ni, birader için Galata Mevlevîhânesi’ni tensip buyurup kâtib-i reşâdet-penâhî Hacı Said Efendi’ye dikte ettirdikleri iki ayrı mektup inâyet eylemişlerdi.

İşte onun berekâtıyla fakir, 6 sene hem Haydarpaşa Tıp Fakültesi’ne devam ederek 1924’te tabip diplomasına nâil oldum, hem biraderim Galata Mevlevîhânesi’nden yürüyerek Cağaloğlu’ndaki Sanâyi-i Nefise denilen şimdiki Güzel Sanatlar Yüksek Akademisi olan müesseseye devam etmiş; bilâhare Konya Vilâyeti hesabına Almanya’nın München şehrindeki meşhûr-ı âlem Technischen Hochschule’ye devam eyleyerek yüksek mimarlık diplomasını almaya muvaffak olmuş; bendeleri de kendi hesabıma, 8 sene hekimlik yapıp para kazandıktan sonra, bu parayı İş Bankası’na koyarak onunla Almanya’ya gitmiş, 8 yıl kimseye

⁵ Yakup Şafak, “İmer, Celâlettin Ali”, *Konya Ansiklopedisi*, C.IV, s.338, Konya, 2012.

⁶ Kaynak olarak kullandığımız mektuplar, bu çalışmanın yapıldığı tarihlerde tasnif numarası verilmemiş olduğundan, sadece tarihleri ile zikredilecektir.

minnet etmeden, hem kendim hem biraderim, bu uğurlu paradan harcanarak rahat, huzur içinde tahsillerimizi, ben ihtisasımı ikmâl ederek Tropenarzt denilen sıcak memleketler hekimi ünvanını bildiren diplomayı kazanmaya nâil ve müyesser oldum. Birçok orientalistler tarafından Hz. Mevlâna'nın hafid-i saîdi diye hürmet, itibara nâil oldum. (...) Şükründen âcizim. Bunların hepsini inâyet eden, ancak Hazret-i Pîr'im, dü cihanda destgârim Cenâb-ı Mevlâna ve mevle'l-ârifin Efendimiz'dir."

2.Zikredilen mektupta belirtildiği gibi UzluK kardeşler yüksek tahsil için 1919'da İstanbul'a gitmişler, Şahabettin Bey, öğrenimi sırasında Galata Mevlevîhânesi'nde kalmış; oranın son şeyhi Ahmed Celâleddin Dede'den (öl.1946) feyiz almıştır. Şahabettin Bey, A.Celâleddin Dede hakkında sunduğu bir tebliğinde şu bilgileri vermektedir: "Mevlevîhâne'nin Beyoğlu'nda oluşu, büyük faaliyetlere yol açıyordu. Dergâh'ın mevcut dervişleri arasında yüksek tahsil için gelmiş genç çelebiler de eksik değildi. Bunlardan semâzenler bulunduğu gibi, sanatla meşgul olanlar da bulunuyordu. Bilhassa mutribda müzikle uğraşanlar ayrı dikkat çekiyordu. Ben de orada, tahsilim için misafir olarak kalıyordum. Şeyh Efendi, günlerini Üsküdar'da, Cuma günlerini de Galata Mevlevîhânesi'nde geçiriyordu. Orada, genç talebe çelebilere ney, âyin ve Mesnevî-i Şerîf öğretiyordu."⁷

3.Yine Şahabettin Bey, UzluK Arşivi'ndeki notlarında şu bilgileri veriyor: "İstanbul'da 1919'dan 1924 yılı sonuna kadar geçirdiğim yüksek tahsil hayatımda, bu feyizli mevlevîhânedeki ikamet ettim. Pek değerli bir âlim olan şeyhin *Mesnevî* takrirlerini dinledim. Cuma mukâbelelerine semâzen olarak iştirak ettim. Bu esnada İstanbul'un memleket çapındaki yüksek şahsiyetlerini yakından tanıdım; çeşitli sohbetlerinden ve bilgilerinden faydalandım."⁸

Aynı notlarda o, bir münasebetle kardeşi F. Nâfiz için şu bilgileri verir: "(Hafız Dede), 1919-1925 yıllarında Üsküdar Mevlevîhânesi'nde Şeyh Ahmed Remzi Efendi'nin şeyhliğinde türbedar ve imamlık görevini yaptı. Adı geçen tarihlerde ben de Galata Mevlevîhânesi'nde bulunuyordum. Cuma günleri mukâbeleden sonra kardeşimi Üsküdar'da ziyarete giderdim. Cumartesi günleri Dergâh'ta yapılmakta olan mukâbelelere iştirak ederdim. Kardeşim orada,

⁷ Şahabettin UzluK, "Galata Mevlevîhânesi ve Şeyh Ahmed Celaleddin Baykara Dede Efendi", *III.Millî Mevlâna Kongresi-Tebliğler*, Konya, 1989, s. 298-299

⁸ Şahabettin UzluK, *Notlar (Mevlâna'nın Gördüğü ve Konakladığı Yerler)*, Selçuk Ün. Ktp. UzluK Arşivi, BY1, s.80.

mukâbelelerde duâgûluk, aynı zamanda semâzenbaşılık⁹ görevlerini birlikte yapardı.”¹⁰

4.F. Nâfiz Bey de gerek yazılarında, gerekse notlarında kendisinden feyiz aldığı, son devrin önde gelen mevlevîlerinden, âlim, şair ve fâzıl Ahmed Remzi Dede’yi daima saygıyla anmakta; her vesileyle kendisine teşekkür etmektedir. Dede’nin 1944 yılında vefatı üzerine, meslektaşlarından ve en yakın dostlarından biri olan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver’e yazdığı mektupta o, şunları söylemektedir: “Remzi Dedemizin ölümü büyük bir kayıptır. Çünkü eski usûlün yetiştirdiği güzîdelerin neciplerinden birisi idi. (...) Rahmetullâhi aleyh. Müşârun ileyhin irtihâli, fakiri pek sarstı. Çünkü pek severdim. Hulâsa: *Elden ne gelir ağlamadan gayri bu hâle.*”¹¹

Ahmed Remzi Efendi de daima F. Nâfiz Bey’e sevgi ve saygı duymuş, ona rehberlik etmiş ve kendisiyle işbirliği ve irtibatını ömür boyu sürdürmüştür.

5.F.Nâfiz Bey, notlarında, çeşitli vesilelerle Üsküdar’daki ikametine değinir: “Üsküdar Mevlevîhânesi’nin tamirinde râkımü’l-hurûf dahi orada konuk idim. 6 yıl oturdum. Tıp Fakültesi’ne devam ettim. Çok feyiz elde ettim.”¹²

6.Aynı konuda bir diğer anekdot: “Üsküdar Mevlevîhânesi’nde 6 sene semâzenbaşılık ve duacılık vazifesini yaptığım zaman...” ve “40 yıl önce Üsküdar Mevlevîhânesi’nde kaldığım zaman (...) Buharalı Abdülhâdi Akişan (...) etrafımda ölü kemikleri, önümde Fransız anatomisti Testut’un kitabı olduğu halde ders çalıştığımı görür, “Çelebi Feridun! Sabahların sahibinden özür dileyelim” diye söze başlar, dâvudî sesiyle Mesnevi’den 9 beyit okur; hem kendi ağlar, hem de beni ağlatırdı.”¹³

7.F.Nâfiz Bey’in aynı zamanda Türk tarihi, kültürü ve sanatı konularıyla yakından ve iştiyakla ilgilendiğini görmekteyiz. Şahabettin Bey’in şu sözleri, konuyu bütün açıklığıyla aydınlatır:

“Daha İstanbul’dayken Çallı İbrahim, (Feyhaman), Ruhi Bey gibi Türk ressamlarının müsâhabelerinde bulundu ve uzun müddet onların eserlerini İstanbul ve Ankara’da açılan sergilerde takip etti. Bilhassa Türk sanat şubelerinden resim, mimarî, yazı ve müzikte büyük bir anlayışı olduğu gibi,

⁹ Fuat Yöndemli, *Mevlevîlikte Semâ Eğitimi* isimli eserinde (Ankara, 1997, s.24) F.Nâfiz Uzluk ve Tâhirü’l-Mevlevî’nin (öl. 1951) son devrin en iyi iki semâzeni olarak nitelendirildiklerini kaydeder.

¹⁰ Şahabettin Uzluk, *Notlar*, BY1, s.92.

¹¹ Ahmed Remzi, *Divân (Ahmed Remzi Akyürek ve Şiirleri* adıyla) nşr. Hasibe Mazıoğlu, Ankara, 1987, s.18 (Mukaddime).

¹² Ahmed Remzi, *Mecmûa*, Selçuk Ün. Ktp, Uzluk Arşivi, Y52, s.40.

¹³ F.Nâfiz Uzluk, *Notlar (Mevlâna, Mesnevî ve Mevlevîlik)*, Selçuk Ün. Ktp, Uzluk Arşivi, BY2, s.24, 60.

genel ve özel sanat tarihi bilimini de Avrupa'da yaptığı stajlar arasında kuvvetlendirdi. Bir mimar kadar âbidelerden ve bir hattat kadar yazı çeşitlerinden anlardı. Mevlevihâne'de geçen hayatı esnasında da, en güçlü âyinlerin makamlarını tefrîke muktediri. Hattat, ressam, mimar, heykeltıraş ve müzisyenlerden birçok ölmüş ve sağ ahabları vardı. Abdülhak Hamid, Süleyman Nazif, Rıza Tevfik... gibi tanıdıklarla yıllarca yüzyüze geldi, sohbetle bulundu. ¹⁴

Nitekim UzluK Arşivi'ndeki mektupların listesine göz attığımızda, bu gayretin izlerini görürüz. Zikredilen dönemde mektuplaştığı kişilere örnek olarak hepsi de zamanın önemli ilim, fikir ve sanat adamları olan Necib Âsım (11.8.1922), Ahmed Tevhid (21.8.1923 vd.), Mehmed Refik (22.9.1923 vd), Veled Çelebi (22.10.1923 vd.), Bursalı Mehmed Tâhir (23.4.1925), Mehmed Muhlis (Koner) (26.5.1925 vd.), İsmâil Sâib Efendi (21.6.1925), Ahmed Remzi Efendi (26.11.1925 vd.), Ahmed Celâleddin Efendi (21.12.1925 vd.), Nâci Fikret (Baştak) (18.10.1926 vd.), Fahreddin Kerim (Gökay) (5.12.1927), Mazhar Osman Bey'i (aynı tarihlerde) zikredebiliriz.

8.Kâğıt ve kalemi çok seven ve kendisini, meslekî çalışmalarının yanısıra memleketimizin kültür ve irfan hayatına adayan F.Nâfiz Bey, Sayın Aykut Kazancıgil'in hazırladığı yayın listesine göre, ilk makalesini Tıp Fakültesi 3.sınıf öğrencisi iken İstanbul'da çıkan Peyâm-i Sabah gazetesinde yayınlamıştır. Konya'da öğretmenlik yapan değerli şair Ayaşlı Şâkir Efendi hakkındaki bu yazı, 17.6.1922 ve 8.7.1922 tarihlerinde neşredilmiştir.¹⁵ 1922-1924 yıllarında kaleme aldığı yazıları bazen Peyâm-i Sabah, İkdâm, Millî Mecmua, Mahfil gibi İstanbul'un seçkin dergi ve gazetelerinde, fakat çoğunlukla Konya'nın en değerli yayın organlarından biri olan Babalık'ta neşrediyordu. Ele aldığı konular ise tıp ve tıp tarihiyle ilgili konular, tarihî mevzular, Konya, Mevlâna ve Mevlevîlik, bazende gündemle ilgili sosyal meselelerdi. Anlaşılan, İstanbul kültür muhiti onu etkilemişti ve Konya'daki değerli fikir adamları ve gazeteciler de kendisini teşvik ediyorlardı.

9.Yine bu yıllarda genç doktorun ufkunu ve hedeflerini göstermek üzere, her biri birer ilim ve kültür menbaı olan mektuplardan birkaç alıntı yapmak uygun olacaktır.

¹⁴ Şahabettin UzluK, *Notlar*, BY1, s.92.

¹⁵ F.Nâfiz Bey de kendi hazırladığı listede yazılarından "Tıbbı, tıp tarihine, tasavvufa, edebiyata, güzel sanatlara dair İstanbul ve Anadolu gazetelerinde yayınlanmış yüzleri aşan makaleler (1922-1971)" şeklinde bahsetmektedir. Bkz. X. *Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler II*, s.159.

Ankara Hazine Müdürü Mehmed Refik Bey'in 22.9.1923 tarihli mektubundan:

"Aziz Doktor,

Eski Türk hekimleri hakkındaki iştigâlâtınız, her türlü takdire sezâdır. Bu babdaki tedkîkâtınızı teshîl etmek bir vecîbedir.(...) İstanbul'a avdette bu babdaki emr ü arzûnuzu hemen yerine getirmeye çalışacağımı şimdiden vadeder ve şu vesileyle takdîm-i ihtirâmât eylerim efendim."

Konya Mevlâna Dergâhı sâbık postnişini, sonradan milletvekili Veled Çelebi'nin 30.1.1924 tarihli mektubundan:

"Nûr-i Uyûn-ı İftiharımız Oğlum Efendim,

Hanedanımıza medâr-ı iftihar olarak yetişmekte olan siz iki kardeşe karşı kalbimin inşirahı, nâkâbil-i tahdittir. Hak, erenler feyzinizi müzdâd etsin. Size her nev müzahereti ibraz edenlerin Hak, erenler destgîri olsun."

Üsküdar Mevlevîhanesi postnişini, sonradan Selimağa Kütüphanesi Müdürü Ahmed Remzi Efendi'nin 21.2.1926 tarihli mektubundan:

"Rûh-ı Pür-Fütûhum,

Âfiyetnâmenizi kemâl-i mahzûziyetle aldım. Meşgûliyetinizin kesretinden bahsediliyor. Zannedersem bu hal, muntazar idi. Senelerce geceyi gündüze katarak kazanılan kemâlât ve malûmatın mahalline sarfı zamanı geldi. İnşaallâhü'l-hakîm vesâtat-ı hâzîkânenizde nev'-i beşerden mübtelâ-yı ilel ü emrâz olan birçok kimse kesb-i sıhhat ve âfiyet ederler."

Sonraları önemli devlet adamları arasına katılan Fahreddin Kerim Bey'in 5.12.1927 tarihli mektubundan:

"Aziz Kardeşim,

Hakkımda derin teveccüh ve muhabbetlerinizi taşıyan kıymetli mektubunuzu aldım. Tahassüslerimin arz ve iblâğında biraz geciktiysem son günler zarfındaki kesret-i meşgûliyetime bağışlarsınız. (...) Artık sizi İstanbul'da görmek istiyoruz. Bâkî, gözlerinizden tahassürle öperim."

10.Öte yandan Sanâyi-i Nefise Mekteb-i Âlîsî'nin Mimarlık Bölümü'nden mezun olan Şahabettin Bey, 1924 yılında kendi imkanları ile mesleki bilgi ve görgüsünü artırmak üzere Almanya'ya gitmiş; mimarlık ve sanat tarihi tahsili yaparak yüksek mimarlık diploması almış; daha sonra Berlin'e giderek Ankara şehrinin mimarisini hazırlayan H.Jansen'e 4 yıl asistanlık yapmış ve orada yaklaşık 12 sene kalmıştı.

1924 yılında Tıp tahsilini bitirmiş olan F. Nâfiz Bey ise önce Üsküdar Toptaşı Akıl Hastanesi'nde, sonra 1925'te Gülhâne Hastanesi'nde yedek subay olarak askerlik vazifesini ifa etmişti.

Onun, sonraki Konya belediye başkanlarından değerli âlim ve mütefekkir Muhlis Koner'e yazdığı 26.5.1925 tarihli mektup, bu dönemdeki meşğûliyetini ve ufkunu güzel bir şekilde aydınlatır:

"Pek Muhterem Beyefendim,

İstanbul'a muvâsalete dair takdîmi îcab eden arzıyı bugüne kadar te'hîrimden nâşî afvımı rica ederim.

Sabahları pek erken hastaneye gitmek, orada akşamın saat altısına kadar uğraşmak, ertesi günü servis tabibine takdim edilecek hasta ve hastalık hakkında Fransızca kitaplardan not toplamak...sizin gibi çok muhterem ve her manasıyla fâzıl ve zî-kıymet zevâta mektup yazmak şerefinden mahrum eden en mühim mâniadır. Bu cihetle mazeretim sizce de kabul edilecektir.

Konya'da doğmuş, büyümüş, orada tahsil etmiş, Avrupa meşâhirinden bir kısmı gibi kendi kendisinin üstâdı olmuş bahtiyar bir insan da şüphe yok ki sizsiniz. Konya gibi çorak, kurak (...) muhitte felsefe ve rûhiyyât ile ciddî olarak uğraşan, her vechile tebrike şayestedir.

Konya şehrini pek harap bulmakla beraber sizlerin, ticaret namı altında meşrû soygunculuğa ve spekülasyona sülûk ve iştirak etmeden dimağ yoran, sıhhati bozan bir şeyle uğraşmanız, Konya muhiblerine de bir medâr-ı tesellî oluyor."

F.Nâfiz Bey'in, 1925 sonlarında Ordu'ya (o zamanlar Şarkî Karahisar'a) bağlı Mesudiye Kazası hükümet tabibi olarak tayini çıkmıştı. Çoğu melevîler gibi tarikatlerin kapanışını (2.9.1925) buruk bir tevekkülle karşılayan UzluKlar, bu tarihten sonra da hem meslekî çalışmalarını yürüttüler, hem de yoğun bir şekilde Türk kültürü, tarihi, sanatı, Mevlâna ve melevîlik üzerindeki faaliyetlerini sürdürmeye çalıştılar. Sonraki yıllarda birçok sosyal ve kültürel etkinliğe öncülük edip mensup oldukları ocağa vefa borçlarını ödemeye gayret ettiler. Bundan sonra, Ankara Üniversitesi'ne tıp tarihi profesörü olarak atanuncaya kadar olan hayatını hayatını şöyle özetleyebiliriz:

F.Nâfiz UzluK, Mesudiye Kazası hükümet tabibi olarak 3 yıl çalıştıktan sonra 1928 yılında Konya Memleket Hastanesi Dahiliye asistanlığına tayin olur, oradan da Konya Sıtma Mücadele Merkez Tabipliğine geçer. Bir yıl sonra tayin olduğu Aksaray ve Havalisi Sıtma Mücadele Teşkilâtı'nda 3 yıl başarılı hizmetler yapar. Mahallî gazetede tıbbî, tarihî, edebî yazılar yazar.¹⁶

¹⁶ Ayhan Yücel, "Prof. Dr. Feridun Nafiz UzluK ve Adına Kurulan Kütüphanesindeki Tıbbi Yazma Eserlerin Listesi", *II. Türk Tıp Tarihi Kongresi*, Ankara, 1999, s.174.

1932 yılında ihtisas yapmak üzere, kendi imkanlarıyla Almanya'ya gider. Münih Tıp Fakültesi II. Dahiliye Kliniği'nde Prof. Dr. Friedrich Von Müller'in fahri asistanlığını yapar ve ondan sertifika alır. Prof. Dr. Kisskalt'ın yanında Hijyen Enstitüsü'nde ve Devlet Bakteriyolojik Tahliller Enstitüsü'nde çalışarak bakteriyoloji ihtisas sertifikası alır.(1934)¹⁷

Bu sıralarda Devlet Kütüphanesi'nde İslâm kültürüne ait pek çok eseri görüp inceleme fırsatı bulur. Müsait zamanlarında Fakülte'nin şarkiyat hocalarıyla görüşüp kendi kültürü ve tarihi konusunda bilgisini artırır, bu konularda da ufku açılır.

Daha sonra Hamburg'a geçerek Sıcak Memleketler Hastalıkları Enstitüsü'nde 1 yıl çalışır; sınava girerek "Sıcak Memleketler Tabipliği" diplomasını alır. Yine Hamburg'ta Eppendorf Hastanesi'nde Prof. Dr. Schottmüller'in yanında çalışarak bilgi ve tecrübesini artırır; ayrıca Prof. Dr. Degkwitz'ten de istifade eder.

Bir müddet Berlin ve Viyana'da bulunur. 1935 yılı Mayıs ayında Türkiye'ye döner. Edirne'de Trakya Umum Müfettişliği'ne bağlı salgın hastalıklar uzmanı olarak bir yıl kadar çalışır ve sonra Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü'ne çiçek aşısı mütehassısı olarak tayin edilir.

F.Nâfiz Bey, yurt dışında kazandığı perspektif, moral ve millî şuurla mesleki çalışmalarının yanısıra Mevlâna, Mevlevîlik, Konya, Türk tarihi, kültürü ve benzeri konularda yoğun bir mesaiye ve neşriyata başlar. İlk olarak Selçuklu tarihi ve Mevlevîlik üzerine kitaplar yayınlar.¹⁸ Ankara'da beraber olduğu bir grup idealist arkadaşıyla beraber Türk tarihiyle ilgili bazı kaynak eserleri gün ışığına çıkarır; tercüme ve neşrederler. Hatta kitapların İstanbul'daki basım işinin zora girmesiyle Ankara'da bir matbaa kurar ve bu faaliyetler, yayın işi aksamakla birlikte, üniversiteye intisap ettiği 1946 yılından sonra da devam eder. Hiç evlenmemiş olan ve Ankara Bahçelievler semtinde annesiyle birlikte yaşayan F.Nâfiz Uzluk, 27.9.1974 tarihinde vefat ederek Konya'daki Üçler Mezarlığı'na defnedilir.

Ağabeyi Şahabeddin Bey, 4.7.1989 tarihinde vefat etmiş, ömürlerini ilim ve kültür yoluna adayan bu ailenin son temsilcisi olan ve Uzluk Arşivi'ni Selçuk Üniversitesi'ne bağışlayan Nimet Uzluk Hanım da 27 Mayıs 2000 Cumartesi günü Hakk'ın rahmetine kavuşmuş; başta o zamanki S.Ü. Selçuklu Araştırmaları

¹⁷ Arslan Terzioğlu, "Ünlü Tıp Tarihçisi Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk ve Mevlâna Celâleddin Rûmi Araştırmalarına Katkıları", X. Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler II, Konya, 2003, s.92.

¹⁸ Yakup Şafak, "Mevlevîlikle İlgili Bir Yayın Projesi", Uzluk Ailesi Armağanı, Konya, 2017, s.89-91.

Merkezi Müdürü Haşim Karpuz Bey olmak üzere sevenleri ve yakınları tarafından Üçler mezarlığına defnedilmiştir.¹⁹

Sonuç olarak her iki kardeş de dergah terbiyesi almış, özellikle çocukluk ve gençlik yıllarını Mevlevî muhitlerinde geçirmiş ve ömürleri boyunca da Mevlevî şahsiyetlerle irtibatlarını aktif olarak sürdürmüşlerdir.

UzluK kardeşler genç yaştan itibaren meslekî çalışmalarının yanısıra yoğun bir şekilde Türk kültürü, tarihi, sanatı, Mevlâna ve Mevlevîlik üzerindeki faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Sonraki yıllarda da birçok sosyal ve kültürel etkinliğe öncülük edip tarihi binaların korunması hususunda takdire değer çalışmalar yapmışlardır.

Her ikisi de tahsil yıllarından itibaren yazı hayatına atılmış, dergi ve gazetelerde yüzlerce makale yayınlamış, eserler neşretmişlerdir. Bugün onlardan geriye değerli bir kütüphane ve arşiv, telif ve tercüme edilmiş pek çok kitap ve makale, onarımı yapılmış tarihi binalar, dernekler vs. kalmıştır. Her iki kardeş de daima yardımlaşarak içinde yetiştikleri kültürü gelecek kuşaklara taşıma yolunda ömür boyu gayretlerini sürdürmüşlerdir.

¹⁹ Ayrıntı için bkz. X. Millî Mevlâna Kongresi – Tebliğler II (FNU Armağanı), Konya, 2003 (Selçuk Ün. yay.), muhtelif yerler; Şafak, “Vefatının 30.Yıldönümünde Prof. Dr. Feridun Nafiz UzluK'ten Arda Kalanlar”, *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.13, s.218-219 (İst., 2005); Hasan Özönder, “UzluK, Feridun Nâfiz”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.42, s.257-258 (İst., 2012).

KAYNAKÇA

- Ahmed Remzi, *Dîvân (Ahmed Remzi Akyürek ve Şiirleri adıyla)* nşr. Hasibe Mazioğlu, Ankara, 1987.
- Ahmed Remzi, *Mecmûa*, Selçuk Ün. Ktp, Uzluk Arşivi, Y52.
- İzbudak, Veled Çelebi, *Tekke'den Meclis'e Sıradışı Bir Çelebi'nin Anıları*, nşr.Yakup Şafak-Yusuf Öz, İstanbul, 2009.
- Özönder, Hasan, "Uzluk, Feridun Nâfiz", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.42, s.257-258 (İst., 2012).
- Sultan Veled, *Dîvân-ı Sultan Veled*, nşr.F.Nâfiz Uzluk, Ankara, 1941.
- Şafak, Yakup, "Mehmed Âmil Çelebi", *Konya Ansiklopedisi.*, C.VI, s.275 (Konya, 2014).
- Şafak, Yakup, "İmer, Celâlettin Ali", *Konya Ansiklopedisi*, C.IV, s.338 (Konya, 2012).
- Şafak, Yakup, "Vefatının 30.Yıldönümünde Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk'ten Arda Kalanlar", *Tıp Tarihi Araştırmaları Dergisi*, S.13, s.218-219 (İst., 2005).
- Şafak, Yakup, "Mevlevîlikle İlgili Bir Yayın Projesi", *Uzluk Ailesi Armağanı*, Konya, 2017, s.89-91.
- Terzioğlu, Arslan, "Ünlü Tıp Tarihçisi Prof. Dr. Feridun Nâfiz Uzluk ve Mevlâna Celâleddin Rûmi Araştırmalarına Katkıları", *X. Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler II*, Konya, 2003, s.91-96.
- Uzluk, F.Nâfiz, *Notlar (Mevlâna, Mesnevî ve Mevlevîlik)*, Selçuk Ün. Ktp, Uzluk Arşivi, BY2.
- Uzluk, Feridun Nâfiz, *Toplu Makaleler*, Derl. Ahmet Aciduman, Berna Arda, Ayten Altıntaş, C.I-III, Ankara, 2017.
- Uzluk, Şahabettin, "Galata Mevlevîhânesi ve Şeyh Ahmed Celeleddin Baykara Dede Efendi", *III.Millî Mevlâna Kongresi-Tebliğler*, Konya, 1989, s. 297-300.
- Uzluk, Şahabettin, *Notlar (Mevlâna'nın Gördüğü ve Konakladığı Yerler)*, Ünver, Süheyl, "Selçuklulardan Kalan Bir Nine", *İstanbul Gazetesi*, 17.2.1974.
- X. Milli Mevlâna Kongresi Tebliğler II*, Konya, 2003. (Selçuk Ün.yayımlı)
- Yöndemli, Fuat, *Mevlevilikte Semâ Eğitimi*, Ankara, 1997.
- Yücel, Ayhan, "Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk ve Adına Kurulan Kütüphanesindeki Tıbbi Yazma Eserlerin Listesi", *II.Türk Tıp Tarihi Kongresi*, Ankara, 1999, s.173-185.²⁰

²⁰ Makalenin kaleme alındığı tarihte Uzluk Arşivi'ndeki mektupların tasnif işlemi devam ettiğinden, yazıda alıntı yapılan mektupların sadece tarihleri zikredilmiştir.